

Het leven zoals het (ook) was in Ibis

Over droog brood, het klokhuis van een appel en water uit de spoelbak van 't WC

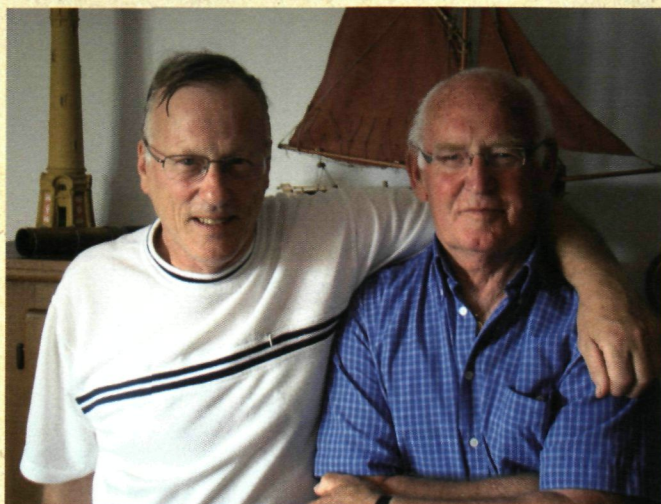
Ibis is meer dan een merkwaardige onderwijsinstelling. Dat blijkt ook uit de interesse waarmee kunstenaars naar dat instituut kijken. Filmmaakster Annelies Verbeke maakte er 'Les enfants de la mer/mère' over, een kortfilm die wereldwijd in de prijzen valt. Hetzelfde geldt voor fotograaf Titus Simoens die zijn fotoreportage over Ibis veelvuldig bekroond ziet worden. Ibis heeft altijd al veel waardering gekregen, en terecht. De nationale pers, de hoge burgerij, het koningshuis... ze laten er sinds het ontstaan regelmatig hun licht op schijnen en de instelling heeft, mede dank zij die hoge steun, inderdaad honderden kinderen op weg geholpen. Dat gebeurt vandaag nog steeds. Maar hoe ervaart een kind dat zelf, zo'n verblijf in Ibis? Het is een vraag die wij ons telkens stellen wanneer zo'n delegatie in matrozenpak gestoken jongens opdaagt op een of andere visserijplechtigheid. We staan er, eerlijk gezegd, altijd met gemengde gevoelens naar te kijken. Hoe verwerken ze zo'n jeugd?

De jongens volgen in Ibis niet alleen onderwijs dat hen naar de maritieme wereld moet leiden. Ze verblijven er in een internaat dat totaalzorg aanbiedt en ook tijdens weekends en vakanties opvang verzorgt. Prioriteit wordt gegeven aan weeskinderen, jongeren in moeilijke sociale omstandigheden, jongens die probleemgedrag vertonen, kinderen die lijden onder emotionele of sociale verwaarlozing... Deze keuze verklaart mee waarom de instelling de reputatie heeft bijzonder streng te zijn, want je moet het toch maar in de hand kunnen houden. Anderzijds kun je haast niet anders dan het je afvragen: wat doet dat met een kind, een verblijf van enkele jaren in zo'n streng gedisciplineerd instituut?

Open deur

In mei organiseerde Ibis opendeurdagen waaraan we in de voorbije nummers al aandacht besteed hebben. Het was ons toen opgevallen dat daar zoveel oud-leerlingen op afkwamen. Je zou denken dat wie in zijn kindertijd zo'n strenge, zeg maar militaristische opvoeding ondergaan heeft, nooit meer naar die plek terug wil keren. Dat blijkt niet het geval te zijn, opvallend veel oud-leerlingen - een mix van verschillende generaties - vereerden Ibis tijdens die warme meidagen met een bezoek.

Het instituut heeft dan ook een bloeiende oud-leerlingenbond. Toen Ibis de het honderdjarig bestaan te vieren had, zochten

Daniël Eyland (links) en Thriphon De Meulenaere verzamelen info over alle leerlingen die langs Ibis gepasseerd zijn. (foto hrvb)

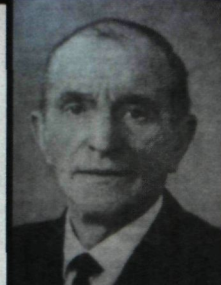
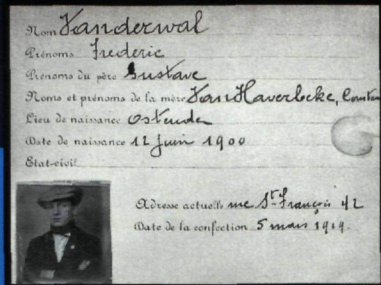
directeur Philip Declercq en de oud-leerlingenbond naar een passend initiatief. Het werd een project dat Thriphon De Meulenaere en Daniël Eyland nu uitvoeren. Vertrekkend van de steekkaartenbak waarin Ibis de leerlingen archiveert, gaan ze op zoek naar krantenartikels, loopbaangegevens, recente en oude adressen, verwantschap, doodprentjes... Het is een monnikenwerk waar onderzoekers later ongetwijfeld hun voordeel mee zullen doen. De Meulenaere en Eyland voegen daarmee hun namen toe aan de lange rij van heemkundigen die in stilte belangrijk werk verrichten. Ze vergroten het geheugen van de vissersgemeenschap. We maakten een afspraak met de twee omdat we nieuwsgierig waren naar het archief dat ze aanleggen, maar ook om de vraag beantwoord te zien die we al zolang stellen: wat doet zo'n Ibisopvoeding met een mens? De Meulenaere en Eyland vertelden ons honderduit over de zeden en gewoonten waarmee ze destijds grootgebracht werden, ze belichten een kant van het Ibisverhaal waarover maar weinig geschreven wordt. Hou je vast!

Kindertijd

Thriphon De Meulenaere (°1938) is geboren & getogen in Heist. Daniël Eyland (°1950) komt van de Oostendse visserswijk

De foto toont ons Ibisjongens tijdens een militaire oefening in 1922.

Opex. Beiden wonen nu al lang in Bredene, op een boogscheut van elkaar.

Ze verschillen sterk van elkaar, die twee. Ze behoren tot twee verschillende generaties. Thriphon is twaalf jaar ouder dan Daniël. Die laatste is een praatvaar, druk gesticulerend terwijl hij wilde anekdotes aan elkaar breit. Hij is scherp in zijn meningen, neemt geen blad voor de mond, een militant socialist ook. Thriphon daarentegen is bedachtzaam, hij spreekt zachter, relativeert en nuanceert zijn kompaan, en tijdens ons gesprek is hij niet één keer op een politieke mening te betrappen. Wat de twee vrienden bindt is Ibis en de opvoeding die ze daar genoten hebben, alhoewel 'genoten' misschien niet het juiste woord is. Wat hen ook bindt is het opzoekingswerk over de Ibisjongens van weleer, dat hen vên her naar der voert, van archieven naar musea laat trekken, van publicaties naar verenigingen, van parochieregisters naar personeelslijsten van de marine.

Hoe komt het dat ze als kind in Ibis terechtgekomen zijn?

Ibis bezoekt op 9 september 1930 een Zweeds schoolschip.

Eyland: "Mijn ouders hebben elkaar leren kennen tijdens de oorlog. Ze werden beiden verplicht in Duitsland te gaan werken, mijn vader omdat hij een Duits officier geslagen had, mijn moeder omdat ze in Frankrijk bij het verzet geweest was. Ze werden daar verliefd op elkaar, trouwden, maar dat huwelijk werd geen succes. Vader was een flink stuk ouder dan moeder en hij leidde een liederlijk leven gebaseerd op sterke drank, zware tabak en lichte meisjes. Moeder, een Française, zat thuis met een nest kinderen, maar was niet van plan het leven zomaar aan zich voorbij te laten gaan. Moeilijk is dat wanneer er dertien monden te voeden zijn. Ze zorgde er dan ook voor dat de meeste van haar kinderen geplaatst werden. Alleen de twee jongste hield ze bij zich en ook het oudste meisje mocht thuisblijven om voor de twee jongste te zorgen. Ik had al in verschillende instellingen gezeten vooraleer ik in Ibis terecht kwam waar ik nummer 919 werd. Ik bleef er wonen van mijn elfde tot ik veertien geworden was."

De nummering van Ibis is legendarisch. Die begon ooit met 1 en wie zich vandaag laat inschrijven zal een nummer krijgen dat al een stuk boven de 2000 zit. Dat wordt er deel van je identiteit. Meer zelfs, het uniform en het nummer maken dat je oude identiteit, samen met je naam, uit het 't gezicht verdwijnt. Binnen de Ibismuren word je niet meer met je naam aangesproken, je bent een nummer geworden. Thriphon De Meulenaere: 'Dat nummer vergeet je nooit meer. Wie vergeetachtig is en toch codes moet onthouden, bijvoorbeeld voor een fietsslot, neemt zijn Ibisnummer, dat kun je niet vergeten.' Achter het Ibisnummer 643 schuilt Thriphon De Meulenaere. Hij komt uit een vissersfamilie. Vader was matroos, maar ook drie broers hebben ter zeevissersrij gevaren: 'We woonden met z'n zessen in een huis met maar twee slaapkamers. Het is

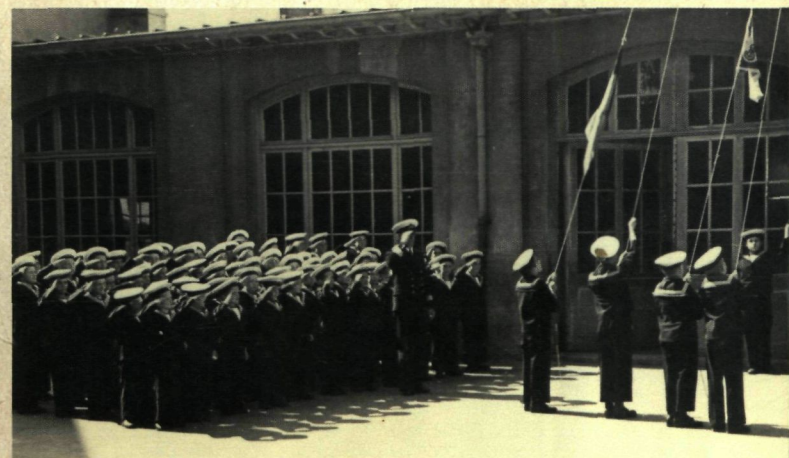
gemakkelijk te begrijpen dat in dergelijke vissersgezinnen de weg naar Ibis wijd open lag. Het was de enige vissersopleiding met een internaat. Het instituut bood dus een uitweg waarmee het slaapkamerprobleem thuis opgelost kon worden. En 't was in die tijd ook nog eens gratis! Ik bleef er van mijn negende tot ik vijftien geworden was.'

Spartaans

Het ging er in die tijd erg spartaans aan toe. De Meulenaere: 'Wie in mijn tijd in Ibis terecht kwam had niets. Je kreeg er een paar klompen, een trui, een lichte deken... Bezoek werd één keer per maand toegestaan, telkens de tweede zondag van de maand, van tien tot elf. Familieleden brachten dan wat toespijs mee. Wie dat geluk niet had moest het een maand lang met droog brood doen. Maar ook wie toespijs toegeslopt kreeg kon daar niet lang mee rondkomen. Tegen 't einde van de maand zat iedereen daar droog brood in koffie te soppn, geen boter, geen margarine, geen confituur... Alleen maar brood.'

Eyland: 'Elke nieuwe leerling kreeg een oudere toegewezen die hem moest helpen bij de integratie. Maar die anciens deden dat niet voor niets. De nieuwelingen die iets van thuis meegekregen hadden, werden verplicht de helft ervan af te staan. Is dat verwerpelijk? Het is vooral begrijpelijk, want het was daar allemaal schaarste wat de klok sloeg. Elke avond aten we pap, alleen maar pap. Wie een appel at werd door de tafelvogter aangesproken om het klokhuis aan hem af te staan, niets ging verloren. Niemand van de opzichters dacht er zelfs maar aan ons tijdens snikhete dagen iets te drinken te geven.' De Meulenaere vult aan: 'We hielden lege chocodozen bij. 's Avonds vulden we die stiekem met water uit de speelbak van 't WC, zodat we toch iets te drinken hadden.'

Het was niet alleen de militaristische pedagogie die het leven op Ibis zo hard maakte. Een en ander wordt ook verklaard door de slechte financiële situatie waarin Ibis in

1951. De leerlingen groeten de vlag, een dagelijks ritueel.

die tijd terechtgekomen was. Het instituut mag dan wel de naam Koninklijk Werk dragen, het was na WO II virtueel failliet. Eyland: 'Alles draaide om geld! Wij moesten regelmatig present tekenen op begrafenissen. De mensen vonden dat ontroerend, die kinderen in matrozenpakjes die eer betuigden aan de overledene. Maar 't was Ibis natuurlijk om 't geld van die overledene te doen hé. Het was allemaal pure berekening, de directie moest zich voortdurend concentreren op het vinden van geld.'

De Meulenaere: 'De staf was minimaal. Zo'n opzichter had in z'n eentje negentig jongens te controleren! Dan spreek je niet over opvoeden hé, dan heb je het over bewaken.' De Meulenaere en Eyland zijn het er verder over eens dat de staf destijds van pedagogie maar weinig kaas gegeten had, maar dat er

In 1969 nemen de Ibisleerlingen deel aan een 11-11-11 geldinzameling.

door hen tegelijk toch ook wel veel in stilte gedaan werd om haast zonder middelen brood op de Ibisplank te krijgen. Zo was er 'de zwarten' die haast onmenselijk streng was, maar die tegelijk wel de moeite deed om per fiets naar de boeren te trekken om daar om eten voor de leerlingen te bedelen. Eyland: *'En zelf moesten wij regelmatig met een kar naar de vismijn trekken om daar vis te schooien.'* Dat alles betekent natuurlijk niet dat het voortdurend kommer en kwel was. Er waren uitstappen, vieringen en feestelijkheden; er was kameraadschap en er werden volop kwajongensstreken uitgehaald.

Oud-leerlingen

We zegden het al: Eyland en De Meulenaere verschillen nogal van elkaar. Die laatste heeft het Ibisregime goed verdragen. Rancuneus is hij daarover nooit geweest. Meer zelfs, in 1966 komt hij weer in Ibis terecht, deze keer als opzichter. Hij blijft er 22 jaar werken. Eyland van zijn kant rijgt de herinnering aan strafmaatregelen aan elkaar: drie maanden, tijdens elke speeltijd, dag na dag, tegen de muur gaan staan, met de handen omhoog! Twee maanden verbod om naar huis te gaan! Honderdduizenden strafregels: *'Toen ik uit Ibis kwam had ik er nog vele duizenden te schrijven.'*

De speelplaats van Ibis in 1955.

En toch zet diezelfde Eyland zich vandaag nog altijd in voor zijn instituut. Hoe komt dat eigenlijk? *'Ibis was blijven stilstaan terwijl de wereld veranderd was. Toen ik als veertienjarige de Ibisdeur achter me toetrok, kwam ik als het ware van de negentiende eeuw regelrecht in de sixties terecht. Ik heb toen gezworen dat ik er nooit nog een stap binnen zou zetten. Maar tegelijk moest ik constateren dat Ibis het enige is dat ik uit mijn jeugd overgehouden had. Heel je jeugd is weg, alles is verdwenen... alles wat je uit je jeugd kunt herinneren bestaat niet meer, behalve Ibis. Dat staat er nog altijd, Ibis biedt je een houvast. De oud-leerlingenbond brengt ons weer bij elkaar, je ontdekt elkaar weer, je leert elkaar te waarderen in een andere context en je ziet dat de band ijersterk blijkt te zijn.'*

Eyland en De Meulenaere werken nu al vier jaar aan hun Ibisarchief. Sommige gegevens die de twee bijeengeharkt hebben ogen ronduit dramatisch: vader omgekomen op zee,

1960. Ibisjongens aan boord van een Flandriaschip, tijdens een schoolreis naar Antwerpen.

verzekeringen

VANDEKERCKHOVE - Smets

Dirk en Kris

ING bank

Driftweg 13 - 8450 Bredene

Verzekeringsmakelaar CDV nr 13615

dirk.vandekerckhove@portima.be

kris.smets@vdksmets.be

Tel. 059 33 05 11

Fax 059 32 50 36

en later blijkt zijn zoon hetzelfde lot beschoren te zijn. Het kan nog erger: grootvader verdrinkt, vader verdrinkt, zoon verdrinkt... Merkwaardige leerlingen passeren de revue: beroemde schippers, zoals Frederik Vanderwal, beter bekend als Free Wolle en in Ibis aangesproken als nummer 124 (zie steekkaart bij dit artikel). Ze hebben het over dikke Louis, boeten Lenaers, caféhouder 't Jap van de Opex... Vele Ibisjongens hebben hun weg naar de koopvaardij gevonden en naar de marine. Velen zijn visser geworden, niet weinig hebben het tot reder geschopt, een aantal is loods geworden, een enkeling werd directeur, een leerling blijkt uiteindelijk jurist te zijn geworden, Ibisleerling Adolf Labbeke werd tandarts.

Intussen is William Lievens'erbij komen zitten. Hij was de eerste gediplomeerde opvoeder die in Ibis aan de slag ging. Het blijkt dan al 1969 te zijn. Hij is er blijven werken tot aan zijn pensioen. Het brengt het gesprek op de hedendaagse situatie in het instituut. De drie zijn het erover eens dat huidig directeur Philip Declercq veel verbeteringen heeft kunnen aanbrengen. Er is nu een modern pedagogisch project, de diploma's zijn opgewaardeerd, de gebouwen werden vernieuwd, de jongens worden gerespecteerd... Ibis heeft de sprong naar de moderniteit gemaakt.

Flor Vandekerckhove

[Wie bijkomende gegevens (foto's, artikels, bijkomende info) kan verstrekken over oud-leerlingen van Ibis kan contact opnemen met Thriphon De Meulenaere (059/321556) of Daniël Eyland (059/324499).]

SCHILDERWERKEN ROMAN

**Ploegstraat 36
8450 Bredene**

**TEL 0477/43 40 14
nick.roman@telenet.be**

